

Afrika felfedezői

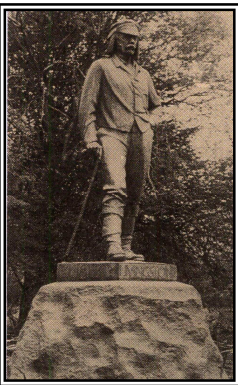
Számos kutató Afrikát tartja az emberiség bölcsőjének. Az **ETIÓPIÁBAN, KENYÁBAN és TANZÁNIÁBAN** feltárt régészeti leletek arról tanúskodnak, hogy az „emberfélék” már hárommillió évvel ezelőtt jelen voltak a kontinensen. Az ősi emberszabású majmok és az előember, valamint az előember és a Homo sapiens (értelmes vagy mai ember) közötti átmeneti formák maradványaira is rábukkantak, így csaknem bizonyossá vált, hogy *Afrika történelemének kezdetei egybeesnek az emberiség történelmének kezdetével.*

A földrész régmúltba visszanyúló történelmét csak a Földközi-tenger partvidékén ismerjük el. A **Nilus völgyében alakult ki az ókori Egyiptom**, a fáraók birodalma. Főnícia hajósai a kontinens északi partjain virágzó városokat hoztak létre. Közülük is a leghíresebb a **Tunézia partvidékén fekvő Kárhágó**. Később a rómaiak hódították meg ezeket a területeket. Terjeszkedésüket a földrész belseje felé a sivatag akadályozta meg.

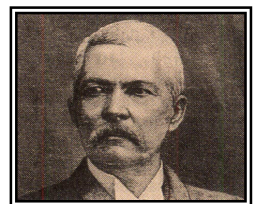
Az Európai világ számára Afrika felfedezése a **XV. században** kezdődött. A portugál tengerészek lépésről lépésre felderítették a földrész nyugati partvidékét. 1488-ban Bartolomeo Diaz expedíciója elérte Afrika legdélebbi partjait. Felfedezték a Jóreménység fokát, és megtalálták az Indiába vezető tengeri utat. Alig egy évtizeddel később Vasco da Gama megkerülte a kontinenst, felderítette annak keleti partvidékét, majd szerencsésen eljutott a mesés Indiába. A portugál, majd később az angol és a holland hódítók telepeket létesítettek a nyugati mentén, és megindult az arany-, elefántcsont és rabszolga-kereskedelem. E vidéket a fehérek Aranypartnak, Elefántcsontpartnak, Rabszolga-partnak nevezték el.

A földrész belsejének megismerése azonban még sokáig váratott magára. A nagy területeket borító, szinte áthatolhatatlan ~~őserdők, a járhatatlan, zuhatagos folyók,~~ másutt a ~~sivatagok~~ tartották távol a felfedezőket. A kontinens belsejébe merészkedő utazókat a ~~trópusi betegségek~~ és az európaiak számára szinte elviselhetetlen ~~forró éghajlat~~ tizedelte meg. így történhetett, hogy három évszázaddal a nagy felfedezések kora után Afrika belseje még mindig ~~ismeretlen~~ volt. Az utolsó fehér foltok csak a XIX század végén tűntek el a földrész térképéről.

Afrika belsejének felfedezésében nagy érdemek szerzett a skót származású **David Livingstone**, aki a Londoni Missziós Társaság szolgálatában mint orvos érkezett Dél-Afrikába. 1841-től több mint 30 évet töltött a feketék között. Kiválóan megtanulta a nyelvüket, megnyerte őket egyszerűségével, szelíd modorával. Feleségül vette Mary Moffatetⁱ, aki felfedezőútjain hűséges és bátor segítőtársa volt. Úttalan utakon, mocsarakkal és sűrű őserdőkkel dacolva átszelték az afrikai kontinenst, a Zambézi torkolatvidékétől az Atlanti-óceán partján Luandáig. Livingstone fedezte fel a fenséges **Viktória-zuhatagot**, a világ egyik legnagyobb vízesését. Később elkészítette a Nyasza-tó első pontos térképét. A kutatásáról írott könyve („**Egy misszionárius utazásai és kutatásai Dél-Afrikában**”) megérdemelt hírnevet szerzett számára. Könyvét csaknem valamennyi európai nyelvre lefordították. A Tanganyika-tó környékét kutatta, amikor utolérte a halálⁱⁱ.

Henry Stanley, a walesi születésű amerikai újságíró egy lapkiadó vállalatot küldte Afrikába a már elveszettnek hitt Livignstone felkutatására. Odaérkezése (1871) után nem sokkal, a Tanganyika-tó partján rá is talált az akkor már súlyos beteg utazóra. Pár évvel később egy angol és egy amerikai újság pénzén expedíciót szervezett a Fehér-Nílus forrásvidékének és a Kongó vízrendszerének felkutatására. ... Az első fehér ember volt, aki az Egyenlítő mentén átszelt Afrikát. Felfedezte az örök hó és jég fedte Ruwenzorit (5220 m), a csodálatos „Hold-hegyet”, és ettől délre az Edward-tavat. Felkutatta a Viktória- és a Tanganyika-tó környékét, valamint a Kongó medencét. ...

Sir Samuel Baker, a szenvedélyes és kiváló vadász 1864-ben expedíciót szervezett a Nílus forrásának felkutatására. Hosszú és fárasztó menetelés után elérték a Viktória-tavat. Néhány hónap múlva egy ismeretlen állóvíz tűnt fel előttük, amelyet Viktória királynő férjéről **Albert-tónak** neveztek el. Hamarosan megtalálták a tóból kilépő Nílust is, amelynek vize itt egy 36 méter magas sziklafalról zúdul alá.

Bakert felfedező útján elkísérte magyar felesége, Sass Flóra, akit Brit Afrikai Társaság elnöke így jellemez egyik írásában: „A rendkívül szép és bátor magyar nő nélkül Baker expedíciója nem ért volna célba. Baker asszony kétszer mentette meg férjének életét és az expedíciót. A bennszülöttekkel való bánásmódja annyira megnyerő volt, hogy a Nílus menti fekete törzsek ma s Myladynak emlegetik.”

A szombathelyi születésű **Magyar László** (1818-1864) mint hajóstiszt a fél világot bekalandozta. Minden vonzotta, ami ismeretlen, ezért határozta el, hogy behatol Afrika belső területeire. Megbarátkozott feketékkel, megtanulta a nyelvüket, sőt egy bennszülött fejedelem leányát is feleségül vette. Nagy érdeme, hogy felfedezte a **Kongó és a Zambézi vízválasztóját**. Kutatásairól, kalandos útjairól könyvet írt. A kéziratot hazajuttatta Magyarországra, ahol Hunfalvy János kezébe került. A művelt tudós felismerte annak óriási értékét, és hamarosan meg is jelentette. A szép kiadású könyv nagy siker aratott. Magyar Lászlót a Magyar Tudományos akadémia levelező tagjává választották. Sorsa azonban tragikus véget ért. Életének utolsó éveit hihetetlen szegénységben töltötte.

Teleki Sámuel (1845-1916) a gazdag erdélyi főnemes a Kilimandzsáró megmászására és a nagy tavak felkutatására érkezett Afrikába (1886). A hatalmas hegy (5895 m) meghódítása csak részben sikerült; 5310 méteren Teleki kénytelen volt feladni a harcot. Ezután Észak felé indult el, ahol előtte fehér ember még nem járt. 1886. március 6-án egy óriási tavat pillantott meg, amelyet barátjáról a magyar trónörökösről **Rudolf-tónak** nevezett el. A tó déli partján egy alig több mint 600 méter magas **füstölő tűzhányóra** bukkant. Egyik kísérője így ír a felfedezésről: „Bátorkodtam a vulkánt az expedíció vezetőjének tiszteletére Teleki-vulkánnak elnevezni, mert neki jutott osztályrészül, hogy a sötét földrész e legfrissebb tűzhányójáról a világot értesíthesse.” A **Teleki-vulkán** neve az egyetlen magyar név Afrika térképén. Teleki expedíciója fedezte fel a két Balaton nagyságú Stefánia-tavat is.

Torday Emil (1875-1931) a legjelesebb Afrika-kutatók egyike. A belga kormány, majd az angol embertani intézet megbízásából háromszor járt a földrészen. A törekény egészségű kutató emberfeletti munkát végzett. Bejárta a Kongó és a kelet-afrikai tavak vidékét. **Elsősorban a néprajzi kérdések érdekelték.** A bennszülöttek között, szinte velük élt. Nyolc afrikai nyelvet tanult meg. Eredetiben hallgatta az őslakók meséit, mondásait. Írásaiban valóság-hű képet festett a bennszülöttek életéről, szokásairól. Óriási néprajzi anyagot gyűjtött össze, amely ma a londoni British Museum büszkesége. A gyűjtött anyagból a Magyar Nemzeti Múzeum is részesült.

Kittenberger Kálmán (1881-1958), a híres vadász és gyűjtő 1903-ban érkezett Afrikába. Egyedül, pénz és támogatás nélkül fogott gyűjtőmunkájához. Ugandában állatbefogadó farmot alapított. A befogott állatokat a Fővárosi Állatkertnek szállította. A nagyvadakon kívül sok rovar, madarat, hüllőt és kétélűt is gyűjtött. ...

Széchenyi Zsigmond (1898-1967), a kitűnő vadász és természetbúvár 1927-től járt Afrika vadászösvényeit. Élményeiről, kalandjairól könyveket írt (pl. **Afrika vadászösvényein, Elefántország, Denaturált Afrika** stb.), amelyek érdekes és izgalmas olvasmányok.

ⁱⁱ a kalahári-medence első kutatójának, Robert Moffatnak a leányát

ⁱⁱ Hű társai, a feketék csaknem másfél ezer kilométeren át vitték hordágyon a holttestét az Indiai-óceán partjáig, ahonnan aztán hajó szállította Londonba, majd az angol királyok és előkelőségek temetkezési helyén, a Westminster apátságban helyezték örök nyugalomra.